

Zbyněk Fiala: Volby se vyhrávají jinde než u kupky hnoje

- CZ24 News | 21. února 2024

ČESKO: Kdo by se staral o dvouprocentní elektorát zemědělců, který často ani nesleze z traktoru, aby šel k urnám? Komu by chyběly jejich dvě procenta HDP?

Premiér Petr Fiala měl pravdu, že protesty traktorů jsou zároveň politické a vyjadřují zásadní nespokojenost s jeho vládou. To ho však nerozpláče, ani nezavírá kamenného úsměvu. Ruského bubáka na ně vytasil, aby bylo jasné, že s tím nehodlá nic dělat. Cítí se silný. Stačí se podívat na volební preference. Teď jsou dole, to jo, ale porostou, jak nám (ano!) bude líp.

Proč by měl někdo zemědělcům věnovat zvláštní politickou pozornost, když podíl zaměstnanců v zemědělství včetně lesnictví a rybářství činí jen 2,28 procenta a je takřikajíc pod úrovní statistické chyby. Podíl zemědělství na HDP je dokonce ještě menší, pouhá 2,0 procenta.

Ke všemu v den největšího svátku demokracie vidláci často ani neslezou z traktoru a nevylezou z kravína, aby šli k urnám. Co s elektorátem, který nemá ani dvě procenta jako lidovci? Kdo by si lámal hlavu s tím, že kdyby zemědělci na traktory zanevřeli a potraviny nevyprodukovali, umřeme všichni, 100 procent.

K Pražanům byl zemědělský protest vlídný. Traktory nakonec překážely po tom všem dopravním strašení jen symbolicky. V ulicích bylo dokonce volněji než jindy. Charakteristický byl maličký „viditelný traktor“ z housek, koláčů a chleba, který se vznášel nad jedním vynalézavým demonstrantem na Malostranském náměstí. Ano, obvykle vidíme jen tohle. Zahlédl jsem tam také vtipný výkřik přivázaný k dlouhému smetáku: *Pražská kavárna vítá traktory!* Když se smeták obrátil, vykukla i druhá strana: *Já jsem traktor. Pravda zvítězí!*

Výčet důvodů, které přiměly traktory k dálkovým jízdám, zazněl na demonstraci kousek od sněmovny, aby to poslanci, které to zajímá, neměli daleko. Nebo aby jim to aspoň začalo vrtat hlavou. To nejdůležitější tam padlo jentak na okraj:

„Zemědělci vydělali v loňském roce 9 miliard korun, to stačí nanejvýš na údržbu, bez šancí na investice. Zato čtyři největší energetické společnosti měly zisk 200 miliard korun.“

Pak už nepotřebujeme vysokoškolský diplom, abychom pochopili, že největším problémem českého zemědělství a potravinářství jsou drahé energie. V pozadí je válka na Ukrajině, odkud přichází i další hrozba, nekontrolovaný příliv obrovských objemů obilí za dumpingové ceny. Vstupy do zemědělství se krutě zdražují, zatímco současně zemědělský trh pro českou produkci se uzavírá. To, čemu vláda netečně přihlíží, je pro zemědělce naprosto bezvýhodná situace.

Začalo to roku 2022, kdy končil covid a začínala válka. Rok předtím Ústavní soud přidělil volební vítězství pětikoalici, neboť demokracie, to je především pestrost zájmů. Ceny potravin začaly šplhat vzhůru. Ceny vstupů také. Můžeme to sledovat v oficiální Zelené zprávě ministerstva zemědělství. Roku 2022 (novější čísla nemáme) stouply ceny zemědělských výrobců meziročně o 31,5 procenta, ale ceny vstupů se zvedly o 24,2 procenta, takže zisková marže v této fázi činí 7,3 procenta.

Ještě jsme však nedopočítali. Podpora zemědělství naopak klesala, z toho podpora zemědělským podnikům o [3,2 procenta](#).

Když ty přírůstky a úbytky postavíme vedle sebe, zbude nám z toho zisku jen něco přes 4 procenta. Nezdá se, že za růst cen potravin můžou zemědělci, ale spíš, že tu drahotu odnášejí i se spotřebiteli.

Hladina mezd v českém zemědělství je na 80 procentech národního hospodářství. To taky není žádné terno. Přitom ti, kdo na půdě pracují, rychle stárnou. Nejvíc jich je ve věku 45 až 59 let, zatímco těch o generaci mladších (30 až 44 let) je o polovinu méně. Těch nejmladších pak není víc než staříků nad 60 let. Zachrání to ještě větší traktory, které zvládnou dvakrát tolik práce na osobu? A co ta půda, která je pod těžkými koly udusaná na beton? A co ty mizerné mzdy? Prý to není tak hrozné, těch dvacet procent pod průměr je na evropské poměry docela dost. Takže bída do zemědělství patří? Pak se nedivme, že rozlíčené traktory řadí po celé unii.

Potravinová suverenita ČR se stále zhoršuje, roku 2022 byly zemědělské dovozy o 46,4 miliardy korun vyšší než vývozy. Jde o drobné, když to přepočteme na HDP, které je 7 bilionů korun. Důležité však je následující: Ve vývozu se nadále prosazují zemědělské suroviny na úkor výrobků s vyšší přidanou hodnotou. Obilí vyvážíme, potraviny dovážíme. To je jeden z důvodů nízkých příjmů v zemědělství. Navíc nás naše zemědělství neuživí. Projděte si výčet produktů, kde není ČR soběstačná: prasata, drůbež, vejce, ovoce, zelenina, brambory...

Půda už není dědictvím našich předků nesené dál, abychom nepropadli peklu. Je to pouhý výrobní faktor. Prodává se jako houska na krámě. A když housek není dost, koupí ten, kdo dá víc. Co s tím udělá, je jeho věc. Ti šikovnější to vyvedou ze zemědělského půdního fondu a postaví tam logistickou halu pro zahraniční zájemce. Nebo to prodají jiné tlusté kapse, obyčejně taky zahraniční.

Malých farem je hodně, tvoří přes 90 procent subjektů, ale obhospodařují jen 30 procent zemědělské půdy. To znamená, že 70 procent půdy je ve velkých podnicích, z hlediska evropského průměru spíše obrovských. České půdní bloky jsou největší v EU. Monokultura od obzoru k obzoru. Tam se kromě hrabošů nic jiného neuchytlí, ani nahoře, ani pod brázdou.

Ptáci, motýli, včely, žížaly, nejrůznější mikroorganismy, měnící organickou hmotu na výživu pro rostliny, tohle všechno v záplavě umělých hnojiv a pesticidů mizí. Opravdu chceme v takovém světě žít?

Poslední dobou se mluví hlavně o opylovačích, kteří by asi byli nahraditelní nějakými obřími smetáky vlečenými traktory napříč polem. Ty hraboše kdysi kontrolovali vymírající dravci, ale my ty dravce nahradíme jedy sypanými přímo do myší díry. Jedů se nemusíme bát, rozpadnou se, aspoň z větší části. Nakonec skončí jako pesticidy, jejichž rezidua už nejde z pitné vody vyčistit.

Čtvrtina půdy je tvrdě ohrožena vodní erozí, dvě pětiny větrnou erozí. Když vyjedete na jižní Moravu, uvidíte, že na mnoha místech nejurodnějších oblastí je veškerá černozem spláchnuta pod kopec. Pokud ji řeky dávno neodnesly do moří. Letecký pohled ukazuje světlá místa, kde pole při našem hospodařením bezmocně plešatí. Ale koho by to zajímalo, když je ta půda cizí? Nepatří tomu, kdo na ní pracuje. Podíl propachtované půdy činí 73 procent. Nejvíc v EU.

Protesty proti grýndýlu, který by měl ničení půdy zastavit, snadno poukážou na skutečnost, že půda vedená v kategorii ekologické zemědělství prakticky neprodukuje žádné potraviny. To je pravda. Rostou tam jen dotace na trvalé travní porosty. Tak je to u nás nastaveno. Když něco opravdu nechcete, stačí přijmout zákon na podporu a nastavit podmínky tak, aby víc škodil. Aby nedovoloval zvednou hlavu nežádoucí konkurenci. Travní baroni nebo solární baroni, prašť jako uhoď.

Je důvod protestovat proti vysokým cenám vstupů a ničení trhu dumpingem ukrajinských dovozů. Je důvod protestovat proti byrokratickým pravidlům, která většinou jen předstírají ochranu půdy. Je důvod protestovat proti podcenění oboru, jak jej vyčteme z mizerných mezd. Je důvod protestovat

proti podmínkám, které ohrožují generační obměnu a ženou situaci do bodu, kdy mladí půdu raději prodají velké zahraniční kapse, než by převzali štafetu té bezvýchodné otročiny. Je důvod protestovat proti přezíravému pohledu na obor, který finančně představuje málo, ale existenčně všechno. Vedle podnikatelských a odborářských protestů se však musí zapojit i ty drsné politické. Jestli se jich premiér bojí, bojí se správně.

Potravinová suverenita je otázkou přežití. Vedle toho je nutná lepší péče o půdu, což je nedosažitelné, pokud nepůjde stále častěji o půdu vlastní (třeba družstevní, ale s členy vlastníky). A musí se vyplatit práce na menších polích více než na nekonečných lánech, které jsou ostatním životem vnímány jako smrtící agropoušť. Nesmí to být nastaveno tak, aby lepší péči spolehlivě zablokovaly stohy kontrolních hlášení.

V první polovině února proběhl v Norimberku veletrh ekologického zemědělství Biofach. Mezi semináři doprovodného programu byla řeč také o regenerativním zemědělství. Mluvili o něm dva průkopníci Benedikt Bösel a Julius Palm.

Tohle je ze záznamu o jejich postupech:

„Dvě stě kusů dobytka se pase na polích po celý rok, zúrodňuje půdu, obnovuje ji udržitelně a podporuje biologickou rozmanitost. Bösel kombinuje agrolesnictví s ornou půdou a chovem zvířat, aby každý rok sklídl více sklizní ze stejné půdy. Pole jsou rozdělena řadami stromů a obklopena pruhy divokých květů. Následné ovocné plodiny a meziplodiny také hrají důležitou roli v regenerativním zemědělství, takže půda zůstává pokryta po celý rok a obsah živin v půdě je co nejvíce vyrovnaný.“

Pozor! *„Na rozdíl od ekologického zemědělství regenerativní zemědělství nezakazuje chemické, syntetické pesticidy a chemická hnojiva. Je to tedy přístup, který je také obecně možný pro konvenční farmy. Regenerační metody však mohou být pobídkou pro konvenční farmy, aby fungovaly udržitelněji, a v nejlepším případě je mohou dokonce vést k přechodu na ekologické metody s regeneračními cíli.“*

„Myslím, že nejde ani tak o to, jakou terminologii použijeme, jako o to, abychom pochopili základní výzvu, našli společný základ mezi organickým a regenerativním přístupem a zjistili, jak udělat maximum s nejlepším využitím potenciálu,“ vysvětluje Bösel.

Palm dodává: *„Pro mě je organické minimální standard. Organické přístupy ale často stále přemýšlejí o stejných starých strukturách – vždyť jsme dosud nebyli schopni dostatečně zabránit erozi půdy, zadržovat vodu na polích a obnovovat úrodnost půdy. V tom pomáhá regenerativní zemědělství, které se snaží napodobovat přírodní ekosystémy, jak jen to jde.“*

„V každém případě musí být naším cílem dívat se na to jako na celek. Nestačí nějak kompenzovat emise oxidu uhličitého – jinými slovy, pokud se společnost nazývá klimaticky neutrální, ale stále poškozujeme biologickou rozmanitost. Protože jedinou spolehlivou pojistkou do budoucna je zdravá půda a neporušený ekosystém,“ říká [Bösel](#).

Agrolesnictví zatím v našem zemědělském systému nemáme. V průhonickém Výzkumném ústavu krajiny a okrasného zahradnictví, který se tomuto oboru věnuje výzkumně, už tři roky zároveň zkoušejí jeden doplněk, který pomáhá řešit problémy s drahou energií. Je to agrovoltaika, panely na svislo rozsázené mezi stromy. Podle měření ČVUT to může fungovat i v mírném zastínění. Elektrinu lze spotřebovat v místě, třeba na sušení. Nebo chlazení. Nebo pro zavlažovací čerpadla. A pro pohon motorů.

Mohly by se vrátit sušárny, konzervárny, mrazírny a další zpracovny primární zemědělské produkce,

které jsou při dnešních cenách elektřiny nedostupné. Pomocí vlastní elektřiny může do systému pronikat vyšší přidaná hodnota a s ní lepší peníze.

Ve Výzkumném ústavu zemědělské techniky zkoušejí svislé panely přišroubované k dřevěné konstrukci, k jednoduchým hranolům zaraženým do země. Je to mnohem levnější, než by si kdo pomyslel. Může se to nasázet na travnaté pásy s půdou dočasně v klidu, a pak vytáhnout a nasázet jinde. To už není opruz grýndýlu, ale vítaný doplněk hospodaření.

V zemědělství je toho třeba hodně změnit. Měl by to dělat někdo, kdo tomu rozumí a sleduje skutečné potřeby lidí, nejenom velké prachy pro velké kluky a pochopitelně pro volební fondy. Zemědělský elektorát nejsou jen traktory, ale i jejich sousedi nebo bližší či vzdálenější spotřebitelé. Kupky hnoje můžou překvapit.

AUTOR: Zbyněk Fiala

[ZDROJ](#)